VIHERREHU

Voi tulla kalliimmaksi ostaa eläimille seleenilisää kuin käyttää seleenipitoista lannoitetta. **ELÄINLÄÄKÄRI SANNI KALLIO**

Hollannissa tuetaan laidunnusta

TUULA LEHTONEN

Kuluttajat haluavat nähdä lehmiä Hollannin maisemassa. Veden tulviminen aiheuttaa kuitenkin vuosittain ongelmia myös laidunmailla.

HOLLANTI (MT)
Hollannissa tuetaan maidontuottajia, joiden lehmät laiduntavat tavallista enemmän.

Tukea saa, jos eläimet laiduntavat vähintään kuusi tuntia päivässä, 120 päivänä vuodesta.

Kansainvälinen meijeriyhtiö FrieslandCampina tukee vuosina 2012–2014 tuottajia yhteensä 45 miljoonalla eurolla. Laiduntamisen tuki on 50 senttiä 100 maitokiloa kohti. Aiemmin tuki on ollut viisi senttiä 100 kiloa kohti.

Tuen taustalla on kuluttajien halu nähdä eläimiä ulkona laitumella. Tämä näkyy myös FrieslandCampinan maidon korkeammassa kuluttajahinnassa.

”Valitsemalla tällaisen tuotteen, kuluttaja tietää miten ja missä eläimet elävät. He näkevät mistä maito todella tulee”, meijeristä kerrotaan.

Hollannissa laiduntamisen haaste on pienen maan rajallisessa laidunmaassa ja tulvissa. Viime vuonna maa kärsi sekä tulvista että kuivuudesta.

Vesisuojat ja padot ovatkin elintärkeitä Hollannin maatalousalueilla. Jos suojasta huolehditaan, eläimet pärjäävät.

”Eläimet osaavat toimia tulvien ja kanaalien kanssa. Se ei ole aiheuttanut ongelmia”, kertoo hollantilainen agronomi **Jan Dirk van Mourik**.

Hollanti yrittää myös hyötyä tulvista kaikin mahdollisin tavoin. Tulvien tuoma maa-aines on hyvin ravintorikasta, kerrotaan Wageningenin yliopiston maankäyttöä tutkivalta laitokselta.

TUULA LEHTONEN

Reinjoen tulviessa vuonna 2011 eläimet haettiin nopeasti suojaan.

Seleenin puute voi viedä riemun laitumelle laskusta

Lihasrappeumaa aiheuttava seleenin puute iskee yleisimmin laidunkauden alkaessa ja liikunnan määrän lisääntyessä. Riskiryhmää ovat ensi kertaa nurmille kirmaavat kasvuikäiset.

KARI SALONEN

Seleenin puutteesta johtuva lihasrappeuma aiheuttaa vakavimmillaan vasikkakuolemia.

Seleenin puute oli tuttu vaara vielä 1970-luvulla, mutta nykyajan viljelijöille se jää välillä toisarvoiseksi, eläinlääkäri **Sanni Kallio** sanoo.

”Riskiryhmässä ovat luomutilat ja ulkomaisia lannoitteita käyttävät.”

Kallio on perehtynyt seleeniin tuotantoeläinten terveyden- ja sairaudenhuollon erikoistumisopinnoissaan.

Hänen tekemässään kartoituksessa ilmeni, että emolehmien veren seleeniarvot olivat keskimääräistä alempia luomutiloilla ja tiloilla, jotka käyttivät ulkomaisia lannoitteita.

29 emolehmätilasta yhdellä oli puutetta seleenistä ja muutamalla tilalla arvot olivat alhaiset, vaikka eläimillä ei ollut oireita.

”Tuottajat haluavat tietysti ajatella kustannuksia. Suomalaisiin lannoitteisiin lisättävä natriumselenaatti on kallista, samoin seleenilisä.”

Säästö voi tulla kalliiksi

Kallio kehottaa harkitsemaan lannoitteissa säästämistä kaksi kertaa. ”Voi tulla kalliimmaksi ostaa eläimille seleenilisää kuin käyttää seleenipitoista lannoitetta. Puhumattakaan sairastumisten kustannuksista.”

Yksi syy nuukuuteen lienee, että nykyinen nuori viljelijäpolvi ei muista lihasrappeumia, joita ennen lannoitteiden seleenilisäystä esiintyi. Seleenin lisääminen aloitettiin kansanterveydellisistä syistä vuonna 1984.

Luomuviljelijät ovat Kallion mukaan varsin tietoisia seleenilisän tarpeesta, mutta seleenipitoisuudet ovat niillä silti paikoin alempia kuin tavanomaisilla tiloilla aiheuttamatta välttämättä oireita karjassa.

Eläinyksilöiden välillä esiintyy myös suurta vaihtelua, eli annettu seleenilisä ei jakaannu tasan.

Kallio arvelee erojen johtuvan seleenilisän ja kivennäisen jakotavasta. ”Jako on hyvin olennainen. Säilörehusta eläimet saavat seleenin tasaisemmin. Hyvä vaihtoehto on myös hitaasti liukeneva seleenipitoinen pötsibolus, joka pitää seleenin saannin tasaisena pitkään.”

Orgaanista vähintään puolet valmisteesta

Seleenilisää valitessa Kallio neuvoo tuottajia tarkistamaan orgaanisen seleenin osuuden. ”Valmisteita on markkinoilla paljon ja osassa orgaanista seleeniä on vain nimellisesti. Sitä pitäisi olla vähintään puolet eläimen päivittäisestä seleenianoksesta.”

Orgaaninen seleeni on samassa muodossa kuin se, jonka eläin saa syödessään tavanomaisilla lannoitteilla ravitun pellon satoa.

Orgaaninen seleeni, eli seleenihiiva, on noin viisi kertaa paremmin eläimen hyödynnettävissä kuin epäorgaaninen. Eläin myös varastoi sitä ja erittää sitä maitoon enemmän kuin epäorgaanista.

”Jos saanti vaihtelee, orgaaninen seleeni puskuroi puuteaikoina.”

Suun kautta saatavasta epäorgaanisesta seleenistä jopa puolet kulkee suoraan eläimen läpi.

Seleenin lisäksi tulee huolehtia riittävästä E-vitamiinin saannista, sillä seleeni toimii yhdessä sen kanssa. Niukasti E-vitamiinia on esimerkiksi kuivassa heinässä ja oljessa. Paljon E-vitamiinia taas kuluttaa rikkipitoinen lannoitus sekä propionihapolla säilötty rehu.

Näytteiden otto kannattaa

Vakavimmillaan seleenin puutteesta johtuva lihasrappeuma aiheuttaa vasikkakuolemia. Akuutissa lihasrappeumassa nuoren, yleensä 2–4 kuukauden ikäisen, eläimen sydänlihas pettää liikunnan yhteydessä, eikä mitään ole tehtävissä.

Luurankolihasrappeumassa kasvava eläin makailee, mutta on virkeä. Näissä tapauksissa paranemisennuste on hyvä, Kallio sanoo.

Aikuisilla eläimillä puute ilmenee usein esimerkiksi jälkeisten jäämisenä, hedelmällisyysongelmina ja immuunijärjestelmän heikkenemisenä. Myös aikuisilla tilanne on yleensä hyvin korjattavissa, mutta vaatii aikaa.

Kallio muistuttaa, että yhden eläimen sairastuessa kaikki tulee hoitaa. ”Sairastunut on jäävuoren huippu. Parasta olisi ennalta ehkäisy, sairaus vaikuttaa aina kasvuun.”

Seleenin puutteeksi epäiltävien oireiden syy selviää varmimmin verinäytteistä tai vasikan ruumiinavauksella. Suuntaa voi saada myös rehu- ja maaperänäytteistä.

”Näytteitä käytetään liian vähän, vaikka laboratorio- tai patologikulu on marginaalinen kun ajatellaan koko sairautta.”

TERHI TORIKKA

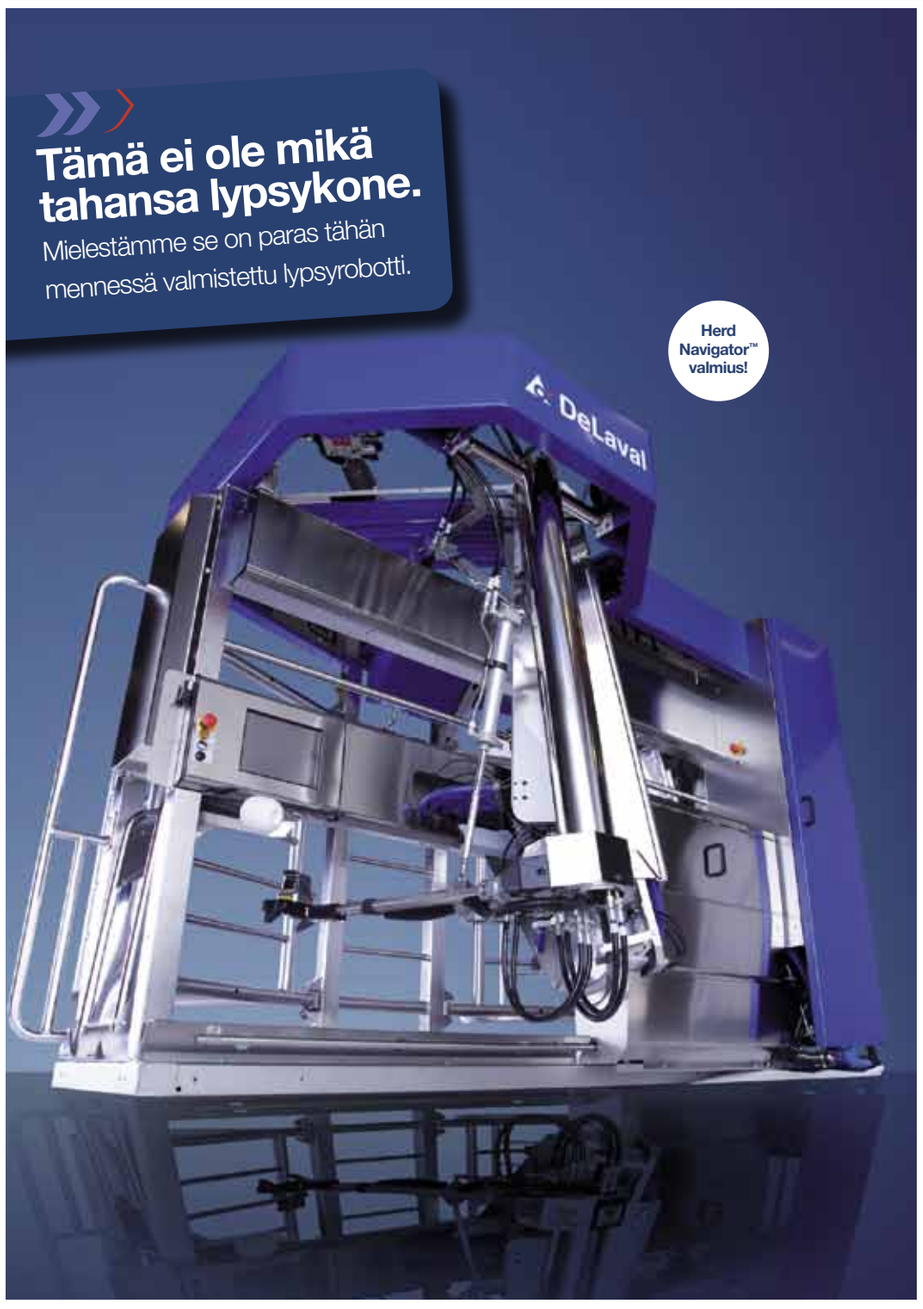

Luotettavin tekniikka - lehmän ehdoilla

VMS™-lypsyrobotti on aina ollut kehityksen kärjessä. Se on järjestelmä, joka auttaa tuottamaan eniten maitoa. Uusi VMS™ tuo yhteen viimeisimmän tekniikan eläinliikenteessä, ruokinnassa ja tuotannonohjauksessa. Sen avulla saat järjestelmästäsi parhaan mahdollisen kapasiteetin. Kokonaislypsyaika VMS:llä on tutkitusti lyhyin, riittävän esikäsittelyn ja vedinpesun ansiosta.
Ja kun järjestelmän sydämenä on VMS-lypsyrobotti, voit todella hyödyntää karjasi koko tuotospotentiaalin, varmistaen tilasi parhaan kannattavuuden.

Haluamme tarjota Sinulle turvallisemman jatkuvuuden maidontuotantoosi.
Tutustu VMS:ään tarkemmin kotisivullamme **www.delaval.fi.**
Lisätietoa saat alueesi DeLavalin väeltä.

DeLaval

RIITTA MUSTONEN

Itävallan ohella perinteinen alppilaiduntalous on voimissaan myös naapurimaassa Sveitsissä.

Säilörehuttomalla ruokinnalla huippujuustoja

Itävallassa laiduntaloutta vaalitaan tuotteistamalla

Perinteinen tapa ruokkia lypsykarja vuoristolaitumilla ja kuivalla heinällä elää voimakkaana Itävallassa. Työläin menetelmin saatu maito on osattu myös tuotteistaa. Heinämaitona myytävää maitoa tuottaa yli 8 000 itävaltalaista maatilaa.

Vuonna 2004 alan tuottajat ja joukko jatkojalostajia järjestäytyivät ja loivat tarkan säännöstön. ARGE Heumilch tiedottaa, kouluttaa ja markkinoi heinämaitoa ja siitä tehtyjä elintarvikkeita.

Tuottajat sitoutuvat ruokkimaan lehmiään lähinnä luonnonlaitumilla ja heinällä. Säilörehu ja teollinen rehu on kielletty, viljaa saa antaa jonkin verran.

Kovaksi juustoksi kelpaavaa maitoa

Heinämaidossa ei ole kyse vain perinteen vaalimisesta. Maito on todettu erityisen laadukkaaksi. Se soveltuu erinomaisesti juuston tekoon.

Kuivassa heinässä on vähemmän clostridium-bakteerin itiöitä kuin säilörehussa. Clostridium-itiöt kestävät pastöroinnin ja muodostavat voihappoa, mikä on haitallista kovien juustojen teossa. Heinämaitoa kutsuttiinkin aiemmin ”kovajuustokelpoiseksi maidoksi”.

Heinämaidossa on myös tavallista enemmän omega-3-rasvahappoja ja konjugoituneita linolihappoja (cla), joita pidetään terveellisenä ihmiselle.

Tiettyjä juustolajeja, kuten eri seutujen bergkäsejä (vuoristojuusto), saa tehdä vain heinämaidosta. Juustoilla on EU-alkuperäsuoja.

Tuotos tavallista karjaa alhaisempi

Luonnonlaitumille ei saa ajaa jätevesilietettä tai yhdyskuntajätteestä tehtyä kompostia. Säännöt rajoittavat myös laiduntamisaikaa ja karjan määrää. Tavoitteena on pitää alppilaitumet lajistoltaan monimuotoisina.

Säilörehuttomalla ruokavaliolla elävät lehmät tuottavat vähemmän maitoa kuin tavalliset. Vuosituotos on korkeintaan 8 000 kilon luokkaa. Tästä 6 000 kiloa tuotetaan karkearehulla.

Heinämaidon tuottajille heinän laatu on kaikki kaikessa. Muuten runsas maitotuotos karkean heinän varassa ei onnistu. Heinän nopeaan kuivaukseen kiinnitetään suurta huomiota.

Tätä nykyä noin 15 prosenttia itävaltalaisesta maidosta on heinämaitoa. Noin kolmannes päätyy vientiin.

Viime vuosi oli heinämaidon tuottajille loistava. Tuotteita myytiin 40 000 tonnia, mikä oli 38 prosenttia edellisvuotta enemmän. Suurin osa myynnin kasvusta on maidon ja muiden nestemäisten tuotteiden varassa. Hyvät juustot on tunnettu jo vanhastaan, nyt heinämaidon juominen kiinnostaa kuluttajia yhä enemmän.

HENRIK SCHÄFER